

”Arbeta som god man”

”Work as a administrator”

2006-06-02
Författare: Lotta Carlsson
Handledare: Agneta Folkesson
Examinator: Sven-Erik Olsson
Högskolan Kristianstad
Institutionen för Hälsovetenskap
Sociala Omsorgsprogrammet 140 p
SOÄ 03

Abstract

This study illustrates the task of the administrator where the main focus lies on getting understanding for the administrator's work, showing how this is performed. The method I have used in the performance of the research is the qualitative method. This study was carried through by means of interviews. Theoretical starting points are exchange theories, friendship theories and part theories. I found that the administrator was pride over their work. Common for the administrator was they want to help other people. Administrator could appoint to as well of age as underage person, that was many vary cause to that administrator ship arrange. By giving information, knowledge, advice and tip to the courts could the administrator try to affect the courts to do the right decision. The most important target is that the courts get access to his/her wish and his/her legal rights. Work as an administrator is voluntary and constructs on consent.

Keywords: administrator/s/ship, care.

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Syfte	5
1.2 Frågeställning	5
2. Bakgrund	6
2.1 Definitioner	6
2.2 Historik	6
2.3 Problemområde	7
2.3 1 Vem kan bli god man	7
2.3 2 När uppdraget inte fungerar	7
2.3 3 Drömmen om den idealiske gode mannen	8
2.4 Uppdragets olika delar	9
3. Metod	12
3.1 Val av metod	12
3.2 Urvalet	12
3.3 Litteratursökning	13
3.4 Genomförande	13
3.5 Analys	14
3.6 Etiska överväganden	14
4. Metoddiskussion	15
4.1 Bortfall	17
4.2 Validitet	17
4.3 Reliabilitet	18
4.4 Studiens betydelse	18
5. Teoretiska utgångspunkter	18
5.1 Utbytesteorin	18
5.2 Vänskapsteorin	19
5.3 Rollteorin	19
5.3 1 Normalitet	19

6. Resultatredovisning	20
6.1 Intervjuresultat	20
6.1 1 Uppdrag som god man	20
6.1 2 Information om uppdraget	21
6.1 3 Varför man blir god man	23
7. Resultatdiskussion	24
8. Slutsats	26
9. Vidare forskning	26
10. Referenslista	27

Bilagor

Bilaga 1: Intervjuguide

Bilaga 2: Följebrev

Bilaga 3: Samtyckeskraft

Bilaga 4: Arbetsprocessen

1. Inledning

Idag blir alla myndiga vid arton års ålder. Myndig innebär att man får rätt att bestämma själv över sina angelägenheter. Rätten att ingå avtal, rösta vid allmänna val och man får själv sörja och förvalta för sin egendom, samt att man vid en eventuell domstol får föra sin egen talan.

I dagens samhälle är många personer i behov av en god man, som kan föra deras talan och ta tillvara på deras intressen. Gamla och sjuka ska i dagens samhälle välja vårdform, vårdbolag, dagverksamhet, institution med mera. Många kan inte, förstår inte, förmår inte eller vågar inte uttrycka några önskemål. En god man kan bli den som framför dessa önskemål, dvs. tar tillvara på den enskildes intressen. Med stöd av Föräldrabalkens bestämmelser så anordnar Tingsrätten en god man. För att få arbeta som god man behövs ingen utbildning, utan det krävs en rättrådig man eller kvinna som kan tillvarata den enskildes önskingar, bevaka den enskildes rättigheter och sörja för denne som person. Den gode mannen ska driva frågor som kan vara till fördel för den enskilde samt att överklaga vissa beslut om detta behövs. I min kommande yrkesutövning kommer jag att komma i kontakt med gode män hos äldre eller hos personer med funktionshinder. Det skulle kunna uppstå en situation i vårt kommande yrke som arbetsledare, där vi blir tvungna att kontakta överförmyndaren och därför vill jag skaffa mig så mycket kunskap som det är möjligt om den gode mannen och dess uppdrag. Under studiens resa så har jag arbetat ensam och ansvarar därmed själv för resultatet.

1.1 Syfte

Syftet med min studie var att skaffa mer kunskap och få en förståelse för hur det är att ha god mans uppdrag. Få en helhetsuppfattning hur det är att arbeta som en god man.

1.2 Frågeställning

Vad ingår i uppdraget som god man?

Vilka lagar styr uppdraget som god man?

Varför blir man god man?

2. Bakgrund

2.1 Definitioner

Beslut är ett avgörande i en viss fråga som fattas i samförstånd med alla berörda, på en gång eller i ett sammanhang.

Förmyndare är den som företräder en underårig. För den underåriga är vanligtvis också vårdnadshavaren förmyndare. Annan förmyndare kan förordnas av domstol.

Förvaltare kan en person få i de fall där det är otillräckligt med att förordna en god man.

God man kan den person som behöver hjälp med att förvalta sin egendom, sörja för sin person samt att bevaka sin rätt på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande få tillgång till.

Godmanskap är själva uppdraget som god man.

Huvudman är den person som får hjälp av god man eller förvaltare.

Insats är ett utfört arbete som bidrar till ett visst resultat.

Överförmyndare är en kommunal förtroendemans som väljs av kommunfullmäktige för en tid av fyra år. Han har tillsyn över förmyndarens, god mans och förvaltarens förvaltning.

2.2 Historik

Första förmyndarskapskammaren inrättades på 1600-talet i Stockholm. 1734 kom de första bindande reglerna om förmyndare i Ärvdabalken (SFS 1958:637; senast omtryckt i SFS 1981:359) tillsammans med bestämmelser om arv, bouppteckning, arvskifte och testamente. 1845 utfärdades en förordning som bemyndigade städer, socknar och häradar att utse gode män för tillsyn över förvaltningen av omyndigas egendom. Männens myndighetsålder har varierat mellan 15-21 år, medan de flesta kvinnor var omyndiga fram till 1863, då 25 år som åldersgräns infördes. Först 1884 fick kvinnor och män samma myndighetsålder, nämligen 21 år. Fram till 1920 blev den äkta mannen hustruns förmyndare och fick ansvaret för hennes förmögenhet och tillgångar. 1924 tillkom Föräldrabalken (SFS 1949:381; senast omtryckt i SFS 1995:974) med förmyndarskapslagstiftningen och då skapades även överförmyndare institutionen. Den tillhörde rådhusrätten och administrerades av lagman eller rådman. Mannen var även ensam förmyndare över barnen, denna bestämmelse gällde fram till 1950. Överförmyndarnämnden blev 1957 en kommunal myndighet och uppgiften övertogs av politiska förtroendevalda. År 1974 sänktes myndighetsåldern till 18 år. 1989 försvann omyndighetsförklaringen som ett begrepp ur lagstiftningen och ersattes med ett nytt begrepp nämligen förvaltarskap. De som tidigare hade blivit förklarade som omyndiga, fick nu klara

sig själva eller få hjälp utav en god man. Det var först i samband med denna lagändring som rösträtten blev en rättighet för alla personer som fyllt 18 år. 1995 trädde nya regler i FB i kraft och ersatte den tidigare FB från 1949. De nya reglerna berör främst föräldrars förvaltning av sina omyndiga barns tillgångar. Men även gode männen och förvaltare berörs av den nya lagen (Fälldin, 2001, s.25).

2.3 Problemområde

2.3 1 Vem kan bli god man

De som kan bli god man är anhöriga och utomstående personer. Godmanskap anordnas med stöd av Föräldrabalkens bestämmelser, 11 kap 4§ som lyder: *"Om någon på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållanden behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person, skall rätten, om det behövs, besluta att anordna godmanskap för honom eller henne"*. Föräldrabalken 11 kap 12 § står det: *"Till god man eller förvaltare skall utses en rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig man eller kvinna"* (SFS 1949:381; senast omtryckt i SFS 1995:974).

Att bli en god man är att ha ett intresse för någon medmänniska som behöver stöd och hjälp på olika sätt. God mans uppdrag ger personen tillfälle att sätta sig in i hur samhällets omsorg om barn, äldre och personer med funktionshinder fungerar och kan ge honom/henne kunskaper som ger perspektiv på den egna livssituationen. I många fall är det föräldrarna till sitt barn som blir god man. Föräldrarna tycker att det är naturligt att fortsätta bevaka sonens/dotterns intressen även efter de blivit myndiga. Ibland anser föräldrarna att man helt enkelt inte funnit någon person man har förtroende för som vill åta sig uppdraget. Många skulle gärna vilja se att det fanns en pålitlig person som kunde fungera som företrädare för deras barn. Föräldrar upplever det som ett stöd och en enorm avlastning att deras son/dotter har en god man, att dela sitt engagemang och ansvar med. Dessa föräldrar menar att det är lättare för en utomstående god man, som inte är lika känslomässigt berörd, att ställa krav och driva fram förändringar. Men detta betyder inte att en förälder som är god man har ett bättre engagemang personligen än vad en utomstående god man har (Penton & Skog, 1995, s. 25).

2.3 2 När uppdraget inte fungerar

Ibland kan det uppstå konflikter mellan huvudmannen och god man. Detta är kanske inte konstigt om man tänker på att det är en vuxen, som till sist själv avgör vad som är bäst för

honom/henne, här kanske saknar den förmågan eller att förmågan är begränsad. Vem är det som vet bäst egentligen, är det föräldrarna, maken/makan eller den rättrådige gode mannen? Det finns många personer i olika roller runt en person med god man. Juridiskt sett är det den gode mannen som företräder huvudmannen om denne saknar förmågan. För att den gode mannen ska kunna avgöra vad som är bäst för huvudmannen, behöver han samråda med de andra människorna runtomkring huvudmannen som tex. föräldrar och syskon som även de arbetar för och känner till huvudmannen. Man ska tillsammans sträva att göra det bästa för den person som behöver stöd. När samarbetet fungerar är alla överens om betydelsen av att ha en engagerad och intresserad god man. Om samarbetet inte skulle fungera, kanske efter flera försök att komma till tals med varandra, kan man vända sig till överförmyndaren.

Överförmyndaren ska se till att god man fullgör sitt uppdrag. Detta görs huvudsakligen genom att granska de redovisningar, gjorda på heder och samvete, som god man lämnar in varje år. Överförmyndaren ingriper inte heller utan vidare på passiva gode män. Det finns anledning till att kontakta överförmyndaren och påtala eventuella missförhållanden, kring skötseln av god mans uppdrag. Om misstanke finns att ett uppdrag inte sköts riktigt gör överförmyndaren alltid en utredning. Finns det tillräckligt starkt skäl kan gode mannen tas ifrån sitt uppdrag. För att förebygga konflikt eller misskötsel av ett uppdrag bör man noga ange behov när man ansöker om god man. Överförmyndaren kan då jämföra den årliga redovisningen med ansökan och på så vis se om insatserna motsvarar behoven (Penton & Skog, 1995, s. 35).

2.3 3 Drömmen om den idealiske gode mannen

Det första den idealiske gode mannen ska göra efter att ha fått sitt uppdrag är att besöka huvudmannen. Sedan ska han sätta sig in i huvudmannens levnadsförhållanden för att kunna agera utifrån den kunskapen. Kontakt med kommunen tas för att informera sig om vilken service samhället har att erbjuda. Genom besök och telefon samtal hör den gode mannen av sig till huvudmannen. Snart blir den gode mannen någon man naturligt räknar med i kretsen av viktiga personer kring huvudmannen. I många fall är det så att huvudmannens umgänge på fritiden till allra största delen består av anhöriga och god man. Den gode mannen bidrar till en bra relation genom att själv ha ett bra samarbete med ex. anhöriga. Som den idealiske gode mannen så står han på sig och driver frågor som gagnar huvudmannen och hjälper till med att överklaga när detta behövs. Skulle huvudmannen ha ett större behov av personlig kontakt, än den gode mannen själv kan ställa upp med inom ramen för uppdraget, bör han hjälpa till med att begära en kontakt person enligt LSS (Lagen om särskilt stöd och service för vissa

funktionshindrade). Kontaktpersonen är i första hand en medmänniska och god vän och inte någon som företräder i juridisk mening. Alla gode män lever inte upp till denna idealbild, men ändå betyder de mycket för dem som de företräder (Penton & Skog, 1995, s. 38).

2.4 Uppdragets olika delar

Har gjort en sammanfattning av Sehlin (2003), på sidorna 27-53, på hur uppdragets olika delar ser ut, vilket redovisas nedan:

Bevaka rätt består av två delar:

1. Att man som god man i någon speciell rättshandling ta tillvara huvudmannens intressen. Exempel på olika rättshandlingar kan vara att bevaka rätt i dödsbo, företräda huvudmannen vid uppsägning, försäljning och försäljning av bostad. Men även bevaka rätt genom förhandlingar, avbetalningsplan och liknande med fordringsägare o.s.v.
2. Att bevaka rätt i generell bemärkelse på områden där huvudmannens intressen behöver bevakas t.ex. ansöka om stöd och service enligt lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade, LSS. Det kan handla om kontaktperson och ledsagarservice. God man kan behöva ansöka om bostadsbidrag och anmäla årliga hyresändringar, för att få rätt bostadsbidrag samt att överklaga beslut.

Förvalta egendom innebär

Uppgiften innebär att all egendom tillhörande huvudmannen ska förvaltas. Detta betyder att sköta huvudmannens ekonomi, ta hand om pension och bidrag, betala räkningar, lämna fickpengar, förvalta kapital, värdehandlingar, fastigheter med mera, se till att huvudmannens egendom är tillfredställande försäkrad. Det är gode mannens skyldighet att se till att det finns pengar till fasta utgifter. Huvudmannens tillgångar får aldrig blandas ihop med gode mannens tillgångar. Grundläggande för förvaltningen är enligt Föräldrabalken 12 kap 4§ (SFS 1949:381; senast omtryckt i SFS 1995:974) att huvudmannens medel ska i skäligen omfattning användas för uppehälle, utbildning och nytta. Placeras så att tillräcklig trygghet finns för deras bestånd och så att de ger skäligen avkastning.

Sörja för person innebär

Kallas ibland också för personlig omvårdnad. Uppgiftens innehåll kan inte generellt bestämmas utan avgörs i det enskilda fallet. Sörja för person innebär inte att man som god

man ska sköta om och vårda huvudmannen. Gode mannens roll är att vara en länk mellan huvudmannen och den sociala omgivningen utanför huvudmannens boende och vård miljö. Genom regelbundna besök hos huvudmannen och genom kontakter med till exempel vårdpersonal och hemtjänst se till att huvudmannen har en bra boendemiljö, får god vård och omsorg samt så hög livskvalitet som möjligt. Gode mannen måste ta egna initiativ till att huvudmannen får till exempel en kontaktperson, eller besöka olika verksamheter. I övrigt uppmärksamma huvudmannens behov av sociala kontakter, fritidsaktiviteter, daglig sysselsättning, rekreation med mera och ta de initiativ som är lämpliga.

Huvudmannens samtycke

Huvudmannens samtycke ska man ha i viktiga frågor. Detta måste god man inhämta om detta kan ske. Kan inte huvudmannen yttra sig ska make/sambo yttra sig. Finns ingen make/sambo ska samtliga barn yttra sig. I annat fall krävs läkarintyg. Innan beslut fattas om förvaltningsåtgärd av större vikt ska överförmyndaren bereda huvudmannen och dennes närstående tillfälle att yttra sig, om det kan ske utan avsevärd tidsförlust. Grundprincipen ska vara att placera huvudmannens tillgångar på ett sätt som ger tillräcklig trygghet och skälig avkastning.

Gåvoförbud

Gode mannen kan och får inte ge bort huvudmannens egendom om det inte är fråga om personliga presenter. Hit räknas julklappar och födelsedagspresenter till normala värden. Gåvoförbudet innebär att gåva inte heller kan ges med överförmyndarens samtycke. Det generella gåvoförbudet gäller både fast och lös egendom. Huvudmannen kan dock själv ge gåvor om han kan ge uttryck för en egen vilja. Gode mannen får inte be personal att bevittna testamente eller fullmakt.

Huvudmannens död

Vid huvudmannens död ska man som god man kontakta anhöriga, meddela överförmyndaren och den som är företrädare vid dödsboet (bouppteckningsförrättare). Uppdraget upphör på dödsdagen, någon skyldighet till att ordna begravning, göra bouppteckning m.m. ingår ej i uppdraget. Arbetsinsatser efter dödsdagen utförs på uppdraget av dödsboet. God man ska upprätta en slutredovisning till och med dödsdagen.

God mans död

Om den gode mannen dör svarar hans dödsbo för att de förvaltade tillgångarna överlämnas till en ny god man och att slutredovisningen lämnas till överförmyndaren.

Jäv

En god man har inte rätt att företräda huvudmannen vid en rättshandling eller rättegång mellan sig själv och huvudmannen. Den gode mannen blir då jävig. Överförmyndaren ska därför ordna en särskild god man för uppdraget att bevaka huvudmannens intressen i samband med en rättslig handling. När huvudmannen inte har något behov av en god man skall denne entledigas antingen av rätten eller av överförmyndaren.

Arvode

Den som har förordnats till god man har rätt till ett skäligt arvode för uppdraget och ersättning för nödvändiga utgifter för uppdraget enligt Föräldrabalken 12 kap 16§ (SFS 1949:381; senast omtryckt i SFS 1995:974). Nära anhöriga som förordnats till god man har rätt till arvode men brukar ofta avstå från denna rätt. Huvudregeln är att det är huvudmannen som ska betala arvodet och ersättning för nödvändiga utgifter. Detta förutsätter att huvudmannen har inkomster eller tillgångar som överstiger två basbelopp. Om inkomsterna eller tillgångarna skulle understiga två basbelopp skall kommunen betala arvodet. Undantag kan göras i speciella fall om huvudmannen har höga levnadskostnader för t.ex. medicin, sjukvård etc. I ett sådant fall kan kommunen få svara för arvodet även om inkomsten överstiger två basbelopp. Ett normalt arvode för en god man varierar mellan 3-6000 kronor per år, för ekonomisk förvaltning, samt lika mycket för uppdragen bevaka rätt och sörja för person. Ersättningsnivån varierar mellan olika kommuner. Överförmyndaren beslutar om ersättningsnivån oavsett om huvudmannen själv eller kommunen står för ersättningar och arvode till gode mannen. Om uppdraget avser att bevaka huvudmannens rätt i ett oskiftat dödsbo är det dödsboet som ska betala arvodet. Även här kan undantag göras om det finns särskilda skäl. Det är överförmyndaren som beslutat både om arvodets storlek och vem som ska betala arvodet. Beslutet kan överklagas till Tingsrätten.

Gode mäns kompetens

Skall vara en allmänt kunnig människa som har ett intresse för andra människor.

Livserfarenhet, kunskap om lagar och förmåga att framföra huvudmannens behov i tillräcklig omfattning, är egenskaper som lyfts fram.

Man ska ha ett sunt förnuft för att kunna sköta privatekonomi, ta sig fram i samhället och ha social kompetens, kunna prata med människor individuellt, samt kunskap om psykiatri och gällande lagar. Krav som lyhördhet, kommunikation, omtanke, tröst och förståelse ställs på den professionella hjälparen. Att vara professionell hjälpare ställer även stora krav på självkännedom, medvetenhet och motivation att leva upp till de olika etiska värderingarna.

Överförmyndarens uppföljning

Överförmyndarens uppföljning kontrolleras av den gode mannens arbete genom årsräkningen. I denna redovisas god mans förvaltning av huvudmannens pengar. Dessutom finns en redovisning av antal besök hos huvudmannen och möjlighet för den gode mannen att beskriva vad han bistått huvudmannen med. Denna årsredovisning ligger till grund för arvodesberäkningen och ersättning för kostnader.

De professionella hjälparna vill se sina uppdragstagare som unika individer med egna känslor, tankar, förväntningar och önskningar (Holm, 2002, s.43).

Skau (2001) menar att som en professionell hjälpare bör man aldrig betrakta sig som färdigutbildad.

3. Metod

3.1 Val av Metod

Min studie bygger på en kvalitativ ansats vilken beskrivs som en metod där närhet till forskningsobjektet ges. Forskningsprocessen baserar sig på en empirisk undersökning med intervjuer. Jag vill få en fördjupad förståelse för den gode mannens uppdrag. Jag valde intervjuer för att samtalet är ett centralt sätt att förvärva kunskap och man kan på detta sätt se hur forskningsintervjuer kan fungera som samtal och dialog med syfte att behålla beskrivningar av den intervjuades livsvärld i avsikt att tolka de beskrivna fenomenens mening (Kvale, 1997, s.15).

3.2 Urvalet

Undersökningen ville jag göra i en medelstor kommun i Blekinge län. Viktigt att tänka på att göra urvalet på ett tillförlitligt sätt. För att kunna dra en sådan slutsats får man se till att urvalet, att alla individer som deltar i själva undersökningen, är så lika som möjligt i den

totala populationen. Mina urvalskriterier är de gode män som har ett pågående uppdrag just nu, godmanskapet ska innefattas av uppdragets alla tre delar och att de har arbetat som god man i minst två år. Jag har gjort ett stratifierat slumpmässigt urval med hjälp av överförmyndaren, som tog den första kontakten med de gode männen, för att se om det fanns ett intresse att vilja vara med i min undersökning. Överförmyndaren gav mig åtta namn, varav jag drog lott och utsåg fyra stycken till att få en möjlighet att tacka ja att medverka i min studie. På så vis undvek jag att det var överförmyndaren som styrde hela urvalet. Jag gav ett formulär till överförmyndaren samt till de gode männen, innehållande ett följebrev som beskrev hur hela studien skulle genomföras och ett samtyckesbrev, som ska skrivas under för att genomförandet av studien ska kunna påbörjas, samt min intervjuguide. I och med detta har jag inte stängt ute någon från min undersökning, alla gode män som överförmyndaren har kontakt med har lika stor chans att kunna vilja ställa upp.

3.3 Litteratursökning

Under min studie sökte jag relevant litteratur, utifrån mitt syfte, via biblioteket på Högskolan Kristianstads startsida, där jag länkade mig vidare till bibliotekets katalog, Libris och bibliotek.se. Sökorden jag använde var: god man/förvaltare, och godmanskap/förvaltarskap. Det visade sig inte finnas så mycket material kring mitt valda ämne när det gällde artiklar och tidigare forskning. Däremot böcker fanns det en mängd litteratur att få tillgång till. Den artikel jag fann med hjälp av sökorden godmanskap/förvaltarskap och som belyste mitt ämne relativt bra var: A Trustee's Tale av Paul Fong. Det är en tidskrift från Community College Work, utgiven år 2006. Tidskriften tar upp den gode mannen/förvaltarens arbete och belyser hur viktiga dessa människor är för andra människor som verkligen behöver hjälp i sin vardag för att kunna vara delaktiga i samhället. Paul Fong tar även upp att det är ett ämne som ännu är dolt, flera människor borde få en chans att få information och veta att det existerar hjälp i form av god man eller förvaltare (läst den 13/4-06).

3.4 Genomförande

Kontakt med respondenterna togs via telefon då jag än en gång förklarade syftet med studien, att samtyckesbrevet skall vara undertecknat innan vi genomförde intervjun. Intervjuerna genomfördes med bandspelare. Varje intervju tog mellan 30-60 minuter att genomföra och jag hade min intervjuguide som grund för intervjuerna. Genom att läsa utskriften av det inspelade materialet mer än en gång, har dekonstruktionen inneburit att jag vid läsningen av texten sökt finna olika teman, återkommande mönster och försökt att analysera hur dessa är uppbyggda.

Jag valde att transkribera texten i sin helhet och genom att använda citat, så de gode människens ”egna” ord finns med i resultatet. Under arbetet fann jag tre teman: *uppdrag som god man*, *information om uppdraget och varför man blir god man*. Syftet med att analysera är att upptäcka, tolka och beskriva. Förfaringssättet kallas för kategorisering och är en av de fem huvudmetoderna som används för att analysera kvalitativa intervjuer (Kvale, 1997, s.13).

3.5 Analys

Jag har valt en hermeneutisk ansats i min uppsats. Hermeneutisk forskning handlar om tolkningar. Målet är att få en förståelse för saker som sker i vår vardag och som kan vara svåra att hantera. Genom denna kunskap får jag som forskare bättre möjlighet att förhålla mig och förstå andra människor och deras händelser i deras livsvärld (Hartman, 2006-01-27).

Att kunna analysera en forskningsfråga så måste man i ett tidigt skede samla in material och avgränsa vad det är man behöver i sin studie. Man får då en uppfattning om vilka texter som ger den mest relevanta informationen. Detta bestämmer man utifrån sitt syfte (Bergström, 2000, s. 49).

Ett bra tillvägagångssätt är att läsa igenom helheten, för att sedan ta delar och pröva det med hänsyn utifrån syftet. Att arbeta med texten på detta vis innebär också att man tar en ställning till vad det är som räknas. De företeelser man sedan använder sig av kallas för kodningsenheter. Kodningsenheterna kan vara olika teman, ord, argument eller vad som helst som går att avskilja i texten (Bergström, 2000, s. 51).

Målet med en analys är att finna olika mönster och att detta ska kunna användas konsekvent. Därför bedömer jag att mina tre intervjuer har varit högst trovärdiga, dom går att använda konsekvent. För att öka tillförlitligheten ställde jag även följdfrågor för att vara säker på att jag tolkat intervjupersonerna rätt. Under samtalets gång sker det en ständig växling mellan att prata och att lyssna. Ordning skapas fortlöpande genom interaktion eller genom samtalet mellan parterna. Det är genom en extrem uppmärksamhet på detaljer och genom analys av de mönster och den ordning som de samtalade åstadkommer under själva samtalet, som samtalsanalysen visar sin inriktning även mot det etnometodologiska (Ryen, 2004, s. 230). Det har varit tidskrävande att analysera, men mycket givande.

3.6 Etiska överväganden

Etiska principer för social forskning har skrivits av humanistiskt och samhällsvetenskapliga forskningsrådet. Även om ansvaret för studiens etiska genomförande vilar på mig som forskare, så måste jag innan påbörjad studie få ett formellt godkännande från forskningsetiska

kommittén. Där har min studie blivit granskad och dom har kontrollerat att studien överensstämmer med de etiska forskningsprinciperna (Denscombe, 2002, s. 214). Principerna består av rätten att få vara anonym, att man inte kränker eller skadar någon person och att man visar öppenhet. Konfidentialitetskravet innebär också att man inte kan avslöja någons identitet. Ingen skall kunna känna igen och härleda till de personer som är med i studien. Det är viktigt att intervjupersonerna informeras om syftet och att dom vet hur själva studien är uppbyggd. Viktigt att beakta att man förklarar på ett sätt så att alla förstår så att risken för missuppfattningar minimeras så att man inte misstolkar informationskravet.

Intervjupersonerna deltar frivilligt och kan när som helst avsluta eller dra sig ur undersökningen enligt samtyckeskravet. Nyttjandekravet innebär att alla uppgifter och datamaterial jag har fått in endast används för undersökningen. Jag klargjorde för de intervjuade att den färdiga uppsatsen kommer att läggas ut på Högskolans hemsida när den blivit godkänd. Jag skickade med informationsbrev, intervjuguide och ett samtyckesbrev, så att dom berörda kunde ta ställning till om de ville medverka. Genom att skriva under mitt samtyckesbrev visade intervju personerna att de godtagit att vara med i undersökningen. Intervjupersonerna informerades också om att allt material behandlas och förvaras med största aktsamhet och kommer efter avslutat examination att förstöras.

4. Metoddiskussion

Mitt val av metod var bra, den kvalitativa metoden gav mig en personlig kontakt genom intervjuerna. De tre intervjuerna gjordes i en lokal på ett bibliotek, där både jag som intervjuare och den som blev intervjuad, var i samma situation. Ingen av oss kände sig hemma på biblioteket. Intervjuerna svävade ibland ut till att handla om andra saker än om godmanskap, det kunde vara alltifrån blommor till olika semester resmål. Genom att vara aktiv och lyssna, kunde jag ha chans att ställa fölfrågor direkt till intervjupersonerna. Tycker att mitt val av metod inte på något vis orsakade smärta eller någon annan form av lidande för de intervjuade. Som forskare är det min skyldighet att förutse vilka eventuella aspekter som kunde ha orsakat psykisk stress eller fysiskt obehag. Om jag däremot valt att göra en kvantitativ undersökning, hade jag kanske fått ett bredare resultat men inte den djupa informationen från deltagarna i undersökningen. Jag har varit selektiv i mitt sätt att använda allt mitt insamlade material, vissa saker har jag prioriterat bort att redovisa och istället koncentrerat mig på de viktigaste delarna i min studie.

Fördelen med en kvalitativ metod är att de intervjuade berättar om sina erfarenheter. Vid avlyssningen framkom det även material utöver mina frågor, men som ändå fick en betydelse för mitt resultat. Nackdelen var att arbeta själv med att analysera resultatet. Hade varit lättare att ha någon att dela sina funderingar och tankar med. Under själva intervjuerna kände jag att jag hade nytta av att ha en intervjuguide som mall. För att det är lättare att strukturera samtalet. Bandspelaren var ett bra hjälpmedel till skrivandet även om det är svårt att få ner det inspelade till vanlig text. Men i det stora hela, så är jag väldigt nöjd med resultatet, trots att det har varit tufft att skriva själv. De centrala föreställningarna kring vetenskapen i vår kultur är att den allmänna uppfattningen är att denna bör frambringa ny kunskap samt att kunskapen är ny och behålls på ett metodiskt sätt. Den kvalitativa forskningen är ett verktyg att använda sig av beroende på vilka frågor man ställer till intervjupersonerna eller hur forskningen är upplagd (Kvale, 1997, s. 21).

Vid samtliga intervjuer såg man tydligt hur intervjupersonerna intog sina positioner, de visade att det var de som satt inne med all information. Detta bygger på normer och rollförväntningar. Detta är i sin tur väldigt viktigt för ens jaguppfattning och självbild. Den vanligaste formen av intervjuer är den individuella intervjun vilket genererar i djupgående svar då det bildas en relation mellan intervjuaren och respondenten (Kvale, 1997, s. 33).

Att ställa frågor är oftast det lättaste sättet att få information om hur en person uppfattar eller känner inför en företeelse vi är intresserade av. Men för att en fråga ska vara ett användbart redskap i vårt yrkesmässiga sammanhang, måste det ställas särskilda krav. De intervjuades svar kommer att utgöra data som efter min analys ger ett resultat, vilket blev en grund för min slutsats på min studie. Intervjuernas svar måste därför ha en tillförlitlighet som gör det möjligt att dra en "säker" slutsats och det måste vara möjligt att kritiskt granska resultatet (Lantz, 1993, s. 11).

Jag som intervjuar skapar ett samspel och använder de personliga förutsättningarna som ett medel för att möta de intervjuade. En frågar och en som svarar. Samspelet är baserat på frivillighet och det är kommunikationen mellan intervjuaren och de tillfrågade som är föremål för en analys. Riktlinjerna för ett bra tillvägagångssätt är att jag har antecknat allt material jag fått tillgång till. Anteckningarna har omfattat allt från metoden för datainsamlingen till mina egna tankegångar av tillvägagångssättet och själva analysen av mina resultat. För det gäller att poängtera vikten av validitet, tillförlitlighet och objektivitet för att kunna fastställa trovärdigheten i min studie. En intervju är endast till för att samla information och det förutsätts att intervjun har ett syfte med utfrågningen.

Intervjuaren och den utfrågade har olika uppgifter och hela ansvaret för intervjusituationen och intervjugenomförandet har den som ställer frågorna. I intervjuerna är det den som intervjuar som styr dialogens utveckling och processen har en i förväg bestämd riktning. Under intervjuerna påverkas båda parterna såväl innehåll som riktning. Att den ena kan prata mer eller mindre och mer eller mindre dominera samtalen förändrar inte ömsesidigheten i relationen och de likartade rollerna. En professionellt genomförd intervju ger data som uppfyller särskilda krav på användbarhet. I vetenskapliga sammanhang nämns krav som att metoden måste ge tillförlitliga resultat (kravet på reliabilitet), resultaten måste vara giltiga (kravet på validitet) och det ska vara möjligt för andra att kritiskt granska slutsatserna. På en professionell intervju ställs också det grundläggande kravet att data skall spegla syftet – källan (Lantz, 1993, s. 13).

För att erhålla ett användbart resultat måste jag som intervjuare också kunna ställa de frågor som är relevanta för studiens syfte och göra detta på ett adekvat sätt, samt kunna analysera och bearbeta informationen och dra en ”säker” slutsats.

Att intervju professionellt kräver både kunskap och färdigheter. Kunskaperna kan inte uteslutande inhämtas intellektuellt. Det krävs också en full och emotionell förståelse av att man som intervjuare både påverkar och påverkas. Inte heller färdigheter kan inhämtas genom böcker. Man måste praktiskt öva sig att intervju och kritiskt granska intervjuprocessen samt sitt egna förhållningssätt (Lantz, 1993, s. 14).

4.1 Bortfall

En av respondenterna avböjde, beroende på att denna person hade tidsbrist.

4.2 Validitet

Man mäter trovärdigheten i studien. Genom att jag har valt en kvalitativ studie och genomfört den med tre intervjuer, så blir mitt insamlade material relativt lite och jag har inte kunna generalisera resultatet, men samtidigt kommer resultatet som jag fått fram att vara trovärdig i min lilla intervjugrupp. Alternativet hade varit att använda sig av en kvantitativ studie, skickat ut enkäter och därmed fått ett större urval. Men då hade problemet blivit att formulera frågor som hade gett mig svar på mina frågeställningar. Därför anser jag att enkäter hade blivit för svagt för min studie (Lindell 2006-01-26).

4.3 Reliabilitet

Med reliabilitet menas hur noggrant och pålitligt jag genomfört min studie. För att kunna uppnå en hög reliabilitet är det viktigt att studien håller en hög kvalitet på den tekniska utrustningen som att man ska ha en fungerande bandspelare med bra batterier och att man inte glömmer att sätta igång den inför intervjuerna. Men det ställs också krav på mig som forskare. För att uppnå en så hög reliabilitet som möjligt, kommer jag att vara extra noggrann och tänka igenom olika formuleringar i mina intervjuer. Viktigt att frågorna som jag har ställt under intervjuerna inte har varit ledande frågor (Lindell 2006-01-26).

4.4 Studiens betydelse

Hoppas att min studie kommer till användning dels för mina studiekamrater men även för de gode männen och andra intresserade människor. Jag har fått svar på mina frågor och tankar kring god man, därmed fått nya kunskaper. Huvudtanken har varit att lyfta fram de gode männen och deras uppdragstagande, få en inblick hur det kan gå tillväga.

5. Teoretiska utgångspunkter

5.1 Utbyteteorin

Utbyteteorin kom till på 1800-talet av två filosofer Adam Smith och John Stuart Mill. De ansåg att det inte är människan som egentligen styr och ställer i den direkta kontakten mellan olika individer, utan det är de sociala normerna och olika konventioner som styr vårt handlande. Deras teori går ut på att det är människan som är den som strävar efter att kunna maximera sina vinster genom att ha ett visst utbyte med andra individer. Själva utbytet går ut på att det en individ ger ska den få tillbaka av den andre. Skulle det bli en obalans i själva utbytet, kan det bli en obalans som i sin tur skapar en skuld känsla som ändå driver samspelet och relationen vidare. Skulle obalansen bli för stor tar relationen slut. Utbytesperspektivet ser den sociala delen som bestående av relationer mellan olika individer, som ett givande och ett tagande av olika resurser (Nilsson, 1996, s.154).

Tornstam (2001) skriver att det hela tiden borde finnas en tillräcklig hög grad av ömsesidighet i relationen mellan givare och tagare för att det inte skall bli någon obalans. Stabila ömsesidiga relationer finns bara då givaren och tagaren både har skyldigheter och rättigheter i förhållande till varandra (Tornstam, 2001, s.194).

5.2 Vänskapsteorin

Betydelsen av vänskapsteorin, när det gäller de sociala integrationerna och välbefinnandet, kan knappast överskattas. Även om relationen inom familjen är viktig, visar en del studier att relationerna till vänner utanför familjen faktiskt kan vara viktigare för ens välbefinnande. Familjerelationer styrs av generella normer och förväntningar, som indirekt bidrar till ett ökat välbefinnande. En vänskapsrelation utanför familjen har en mer direkt inverkan på välbefinnandet. Relationerna inom familjen korsar alltid generationsgränserna, medan vänskapsrelationer utanför familjen oftast är mer åldersjämn och baserad på lika intressen och erfarenheter (Tornstam, 2001, s.145).

5.3 Rollteorin

Rollteorin förklarar individers handlande utifrån de olika roller som man ingår i. I själva teorin ingår viktiga delar som olika roller, positioner, status, olika krav och konflikter. Individens roll utgår från de olika förväntningar och de olika beteenden som man har på sig i en viss situation och som man bedöms ha i en viss position eller grupp i den sociala strukturen vi lever i. Dessa rollförväntningar som riktas mot oss från andra och som vi riktar gentemot oss själva, använder vi i vårt faktiska beteende i rollutförandet. Oftast spelar en människa inte bara en roll utan flera. Vi kan ha många roller samtidigt, rollerna kan ha olika karaktärer som t.ex. make/maka, förälder/barn och god man/huvudman. Dessa exempel på olika kategoriseringar utgör grunden till att de olika rollförväntningarna kan vara av olika slag. Vissa roller är tillskrivna oss medan andra är förvärvade. Den roll som man har skapar olika förväntningar på ett visst beteende, ett förväntanstryck skapas och man vill ha en bekräftelse av andra individer (Goffman, 1994, s. 167).

5.3 1 Normalitet

I ett samhälle finns ett stort antal människor som alla är olika, dessa människor brukar dra sig till andra personer som liknar en själv och ens identitet.

Människor söker sig till personer som de anser de har något gemensamt med. Gemenskap skapar en känsla av trygghet. Personer som inte fungerar som andra hamnar lätt utanför i vårt samhälle (Tideman, 2000, s 86).

Utanförskap kan huvudmannen lätt hamna i, men tack vare en god man så får huvudmannen en social tillvaro, en gemenskap precis som vi andra har. Tillsammans kommer den gode mannen och huvudmannen fram till vilka förväntningar och önskningar som huvudmannen har och försöker så långt det är möjligt att få detta till att fungera i verkligheten.

6. Resultatredovisning

6.1 Intervjuresultat

I mitt resultat redovisas en sammanfattning av de tre intervjupersonernas svar. Tre huvudgrupper delade jag in svaren i: *uppdrag som god man, information om uppdraget och varför blir man god man*. Har använt mig av citat för att påvisa och få fram en del av det som intervjupersonerna uttalade.

6.1.1 Uppdrag som god man

De gode männen behövdes för personer som inte själva kunde bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person. Detta gällde personer som på grund av sjukdom, psykiskt störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande behövde hjälp med ekonomisk förvaltning, rättshandlingar, personlig omvårdnad etc. En person med god man kallas för huvudman. De gode männen fungerade endast som ett biträde till huvudmannen, som hade kvar sin rättshandlingsförmåga. Det betydde att de gode männen måste inhämta huvudmannens samtycke till alla större rättshandlingar utom de som berör den dagliga hushållningen. Skulle huvudmannen sakna förmåga att kunna ge sitt samtycke, så är de gode männen behöriga att själva företa rättshandlingar inom ramen för sitt förordnande och för huvudmannens bästa. Uppgifterna som godmanskapet innebar, fick de utav Tingsrättens beslut och det registerutdrag som de fått. Uppgifterna är: *bevaka huvudmannens rätt, förvalta huvudmannens egendom och sörja för huvudmannens person*. De gode männens uppgifter är helt beroende av förhållandet i det enskilda fallet. En allmän riktlinje i deras arbete var att de omsorgsfullt skulle fullgöra sina skyldigheter och alltid handla på det sätt som bäst gagnade huvudmannen. Om de gode männen var missnöjda med överförmyndarens beslut i något ärende kunde de överklaga beslutet hos Tingsrätten inom tre veckor från den dag de fick del av beslutet. Överklagandet skulle sedan sändas till överförmyndaren som fattade beslutet. När de gode männen hade fått ett beslut från Tingsrätten om att en god man blivit förordnad, så gjorde de oftast följande: meddelade alla berörda som försäkringskassa, post, skattemyndigheten etc. om sin adress. Om huvudmannen hade förmåga att själv bestämma, kunde de komma överens med huvudmannen om regler för posthanteringen så den gode mannen fick den post som behövdes för uppdraget. Som exempel kan nämnas aviseringar från banken och räkningar. Saknade huvudmannen förmågan att själv bestämma så måste dom gode männen anmäla sin adress till skattekontoret som ”särskild postadress” för huvudmannen. All officiell post kom då till den gode mannen. Som gode män skulle de

snarast ta kontakt med en eventuell företrädare om en sådan hade funnits och huvudmannens anhöriga för att få nödvändig information. Bara en av de gode männen hade själv sökt sig till ett uppdrag, de andra hade blivit kontaktade av överförmyndaren på ett eller annat vis. De intervjuade gode männen hade bara ett pågående uppdrag, uppdraget innehöll alla tre delarna och de hade arbetat i minst två år som gode män. Alla tyckte det var viktigt att träffa huvudmannen och få en bild av honom som person, så att de kunde ha en möjlighet till att tacka nej till uppdraget. Genom att göra vissa aktiviteter tillsammans kunde de bygga upp ett fungerande samarbete både praktiskt och känslomässigt. En viktig del som alla belyste var kontakten med andra personer som till exempel anhöriga. Att de kunde hjälpa huvudmannen att förbättra och förändra sitt liv efter hans önsknings, om det var möjligt, tyckte de kändes mycket bra. Om huvudmannen hade pengar över var detta en fördel på många sätt, då kunde t.ex. han unna sig något extra som förgyllde vardagen lite. Alla gode män beskrev att de fick en nära relation till sin huvudman och på detta sätt tog man ett större ansvar än vad egentligen uppdraget gick ut på. Detta krävde extra tid och extra mycket energi, positiv energi. Det som de gode männen kunde uppleva som väldigt jobbigt, var att när det gällde uppdragets del sörja för person, saknades det riktlinjer och regler. Utan de fick anpassa insatserna efter varje enskilt fall.

”Ibland skulle min huvudman behöva lite mera pengar att röra sig med.”

”Känns skönt att det funkar så bra mellan oss.”

”Förväntningarna är alltid stora, både från de anhöriga men även från huvudmannen och dom blir lätt besvikna när de inser att vi inte sitter inne med all kunskap som man hade önskat.”

”Vi lär oss båda en massa nya saker tack vare uppdraget.”

6.1 2 Information om uppdraget

De fick sina uppdrag från överförmyndaren som i sin tur fick uppdragen från Tingsrätten. Tingsrätten fattade beslut om förordnande, utökning eller minskning av nämnda godmanskap. Det var också Tingsrätten som upphävde ett godmanskap. Ansökan kunde göras av de som ansökan avser, make/sambo, närmaste släktingar eller överförmyndaren. Vid ett byte av god man fattades detta beslut av överförmyndaren. Det bör observeras att den gode mannen kvarstod tills en ny god man var förordnad. Alla hade mer eller mindre kunskaper om gällande lagar. De var eniga och tyckte det var roligt med lagar, en läste vid sidan om extra för att hålla sig i form. Alla tre ansåg att man aldrig blev fullärd. De tog upp att god man

kunde förordnas för såväl omyndig som myndig person, många varierande orsaker fanns till att godmanskap anordnades. Som gode män står de under överförmyndarens tillsyn. De informerade mig om att en överförmyndare väljs av kommunfullmäktige för en tid av fyra år. Kommunen kunde bestämma att det i stället för ensam överförmyndare skulle finnas en överförmyndarenämnd. Överförmyndarens uppgift var att kontrollera hur den förordnade gode mannen skötte sitt uppdrag. Överförmyndarens arbete står under länsstyrelsens tillsyn. Inom två månader var de skyldiga att upprätta en förteckning över huvudmannens kända samtliga tillgångar och skulder. Denna förteckning skickade de till överförmyndaren. De gode männen lämnade en årsredovisning till överförmyndaren. Där skulle det framkomma vilka utgifter och inkomster som hade gjorts under året. Uppgifter skulle också lämnas om behållning och skulder vid årets slut. Årsredovisningen och en ”redogörelse” över uppdraget fick de gode männen skriva under på heder och samvete. De var eniga om att inlämnade handlingar skulle vara kompletta. Vid eventuella problem kunde de alltid vända sig till överförmyndaren för att få hjälp och tillsammans kunna finna lösningar. De sa att det var ganska vanligt att ”sörja för sin person” inte fanns med i förordnandet. Kunde bero på att läkare och kurator förbisett att huvudmannen behövde personlig omvårdnad av sin gode man. Även de som gode män kunde göra en ansökan om utökat förordnande och motivera varför det behövdes. Till detta bifogade de huvudmannens samtycke. Om huvudmannen på grund av sitt hälsotillstånd inte kunde ge sitt samtycke, måste de gode männen begära ett läkarintyg som styrkte behovet. På samma sätt kunde de gode männen eller huvudmannen begära att förordnandet begränsades. Även här behövde de gode männen bifoga ett samtycke till ett begränsat godmanskap. Ibland hade det hänt att huvudmannen ansökt om en god man men inte ville ha den hjälp som gode mannen erbjudit. Möjligen var det så att huvudmannen ibland ansökte om en god man, fast han inte riktigt hunnit tänka igenom vad det egentligen innebar. De tog även upp att ibland blev överförmyndaren kontaktad av huvudmannen som hade synpunkter på vilket sätt ”hans” gode man hade sköt sitt uppdrag på. I dessa sammanhang brukade överförmyndaren begära in ett skriftligt klagomål, vilket i sin tur delgavs till den gode mannen för ett yttrande. Överförmyndaren tog sedan ställning till om en ny god man borde förordnas för uppdraget. Deras huvudman och dess närmaste anhöriga har rätt att ta del av samtliga handlingar i överförmyndarens akt som rörde den enskilde. Detta gällde oavsett vad huvudmannen ansåg. En granskning skedde av den gode mannens åtaganden, både av överförmyndaren och av huvudmannens anhöriga. Kontakten med andra gode män är nödvändigt för att kunna diskutera och ventilera olika problem och lösningar. Därför efterlyste man fler mötestillfällen för att kunna få bättre behållning av varandra. De gode

männen efterfrågade även mer information om uppdragets olika delar på olika sätt. Ibland visste de inte vart de skulle vända sig, de fick som gode män själva söka mycket information. Dom hade årligen en träff angående redovisningen, men de gode männen tyckte att man kunde ordna cirklar inom andra områden också. Ansvar som god man upplevdes som väldigt stort. Men alla gode män ansåg sig ha mer än tillräckliga kunskaper för att klara ut det utan större problem.

”Reglerna för godmanskapet finns i Svensk författningssamling, Föräldrabalken.”

”Vi har mycket att lära av varandra.”

”Det är tyvärr inte så många kurser för vår del.”

”Det positiva var att jag arbetade redan med och för människor, jag bara breddade det lite.”

”Få en bättre status på arbetet som god man.”

”Det är den enskilde som bestämmer vad fullmakten ska omfatta.”

”Men om godmanskapet inte skulle fungera, börjar man i första hand med att byta god man.”

6.1 3 Varför man blir god man

Gemensamt för de gode männen var att de ville hjälpa andra medmänniskor. Att kunna vara till hjälp, när huvudmannen inte kunde få ihop det i svåra situationer.

”Som god man har man tagit på sig ett förtroendeuppdrag, ett frivillighetsarbete, som ofta utförts på fritiden. Kraven på den gode mannen tenderar dock ofta att bli så höga, som om den gode mannen vore en professionell yrkesgrupp i samhället”.

En anledning till att godmanskapet inte fungerade menade de alla, kunde vara att förordnandets omfattning inte motsvarade det faktiska behovet som huvudmannen hade. Godmanskapet borde då utökas eller begränsas. Många var äldre som arbetade som gode män. Därför tyckte de gode männen att man borde öka arvudet så att yngre personer blev intresserade. De såg sig själva som en tyst grupp, många ute i samhället visste inte om att det fanns gode män och de visste än mindre vad de arbetade med och varför. Svårigheter som de upplevde negativt och som ofta uppstod var olika diskussioner om vad pengarna skulle gå till. Huvudmannen saknade i många fall insikt om vad pengarna borde gå till, därför kunde det upplevas som väldigt tungt att behöva säga nej till vissa grejer. Det roligaste och det mest positiva, som de gode männen upplevde, var att de lärde känna huvudmännen in på livet.

Gemensamt för alla var även att de upplevde sig själva som mesiga, att de kunde ha sagt ifrån mera och att det är deras plikt att göra det.

”Allt jag vill är att det ska fungera för min vän.”

”Allt flyter på så fint, vi har en väldigt fin kontakt.”

7. Resultatdiskussion

Mitt syfte med min studie var att få fram hur det är att arbeta som god man. Jag använde mig av tre teorier. Utbyteteorin tycker jag belyser vikten av godmanskapet. Hur viktiga både den gode mannen och huvudmannen är för varandra. Man måste både kunna ge och ta. Finns det en balans dem emellan, så har båda parterna fått utdelning av att arbetet har fungerat på ett acceptabelt sätt. I utbytarperspektivet mellan god man och huvudmannen blir de sociala relationerna ett ömsesidigt samspel. De som jag intervjuade menade att både den som ger och den som tar emot hjälp har både rättigheter och skyldigheter mot varandra. Vänskapsteorin visar att det är väldigt viktigt med kontakt med andra personer utanför familjen. Hit räknas den gode mannen, som oftast får en bra och djup relation med sin huvudman. De gode männen sa att dom fick en kompis relation med sina huvudmän. Att de kunde göra besök ”utanför” uppdraget. Rollteorin visar på hur viktiga våra roller är i samspelet med vår omgivning. Rollerna tillsammans med normer och regler som redan är sammansatta av oss människor, anpassar vi för att kunna passa in i den omgivning vi befinner oss i. I min studie kom jag fram till att det är kommunen som har det yttersta ansvaret för att de som vistas där får den hjälp och det stöd som de har behov av. Redan 1734 kom de första bindande reglerna om förmyndare. 1845 utfärdades en förordning som skulle utse gode män för tillsyn över förvaltningar av omyndiges egendomar. Inte förrän 1924 tillkom Föräldrabalken med förmyndarskapslagstiftning, då skapades även överförmyndarens institution. Först 1989 försvann omyndighetsförklaringen ur lagen och ersattes med förvaltarskap. Nu kunde de som inte tidigare hade klarat sig själv få hjälp utav en god man. 1995 trädde nya regler i Föräldrabalken i kraft och berörde de gode männen. Att vara god man för en huvudman ställer höga krav på den som arbetar som god man. Den stora biten är att kunna gällande lagar, för att man ska kunna hjälpa och stödja personer som inte själv kan tillgodose sina behov. Godmanskapet regleras i SFS 1949:381; senast omtryckt i SFS 1995:974 (Föräldrabalken).

I intervjuerna framkom det att arbeta som en god man är frivilligt och bygger på samtycke. Utan huvudmannens samtycke kan gode mannen bli skadeståndsskyldig. Genom att ge information, kunskap, råd och tips till huvudmannen kan de gode männen försöka påverka huvudmannen till rättrådiga beslut. Att arbeta som god man är organiserat och består av tre huvuddelar: *bevaka rätt, sörja för person och förvalta egendom*. Vilka insatserna blir beror på vilka delar som huvudmannen har ansökt om. Det beror också på de gode männens kunskaper, utbildning, yrkeslivserfarenhet och om de är beredd att skaffa sig mera kunskap om de olika delarna. Hur uppdraget är utformat och hur det upplevs kan också bero på de gode männen och deras egna värderingar och normer. Det viktigaste målet är att huvudmannen får tillgång till sina önskemål och sina lagliga rättigheter. Arbetet som gode männen utför är en lättnad på många sätt, för både huvudmannen och samhället, att det finns ett rättsskydd för huvudmannen i vissa svåra perioder så att han kan undvika felaktiga handlingar. Detta i sin tur skulle kunna leda till att huvudmannen far illa och som skulle bli svåra att reda upp.

”En anledning till att man väljer att arbeta som god man kan vara att man upplever att en utsatt medmänniska behöver hjälp och stöd. Det stärker ens självkänsla att kunna få hjälpa en annan människa”.

Uppdraget gör att de gode männen blir en offentlig person i en offentlig hjälpapparat. De går in i en annan roll för en längre eller kortare tid och detta kommer att prägla de gode männen och deras sociala identitet. Viktigt för resultatet är att de gode männen förstår sin nya roll och de olika funktioner som behövs för att kunna göra ett bra arbete. De gode männen ska arbeta för att utveckla och samtidigt medvetet behålla ett kritiskt förhållningssätt till sin nya roll. Rollen som god man blir en statusstillhörighet. Goffman (1994, s.25) beskriver att när man framträder inför andra kommer ens handlingar att påverka det intryck av hela situationen som man kommer fram till. För att få ett speciellt resultat, så uttrycker man sig på ett förbestämt sätt, för att få det man vill uppnå. Rollen ställer höga krav med många svåra uppgifter, vilket kan leda till en inre konflikt. Ibland uppstår det rollkonflikter för de gode männen. Vad som förväntas av dem i olika situationer kan vara oklart. Huvudmannen har vissa förväntningar på den gode mannen. Men även huvudmannens anhöriga kan ha en del förväntningar. Förväntningarna består av kunskap, engagemang och att så snabbt som möjligt uppnå ett resultat. Dessa handlingar kommer att inverka och påverka huvudmannens liv. Att vara den som behöver hjälp i dagens samhälle, är att vara helt utlämnad till vad samhället har att

erbjuda. Det finns inga andra alternativ, som konkurrerande verksamheter. Man måste acceptera dem resurser som finns till förfogande. Därför är det viktigt att kunskapen om de gode männen ständigt underhålls för att det inte ska bli betraktat som färdigutvecklat arbete, det finns många fler redskap att tillgå.

8. Slutsats

Mitt syfte med min studie var att få en inblick i hur de gode männens uppdrag går till. Därför intervjuade jag tre personer som arbetade som gode män och som gärna ville dela med sig av sina upplevelser och erfarenheter av god mans uppdrag. Intervjuerna jag genomförde har gett mig en klar bild av hur godmanskapet fungerar. Genom studien har jag fått en inblick i vad en god man är för något. I mitt analysarbete fick jag fram en helhet som tydligt visade både styrka men även svaghet i vad ett godmanskap kan föra med sig. En del av svagheterna är skapade utifrån vårt samhälle och att vi medborgare har för lite kunskap om vad en god man är. En konsekvens som är möjlig för det sociala arbetets betydelse, är att när jag som arbetsledare en gång i framtiden behöver komma i kontakt med en god man, antingen på det ena eller det andra sättet, så vet jag hur godmanskapet fungerar.

9. Vidare forskning

Det hade varit intressant att göra en uppföljande studie ur samma perspektiv men att byta ut de gode männen mot huvudmannen. Utgångspunkterna skulle vara samma men att man utgår ifrån huvudmannens upplevelser av att ha god man. Sedan skulle man jämföra svaren med varandra.

10. Referenser

- Bergström G, (2000). *Textens mening och makt. Metodbok I samhällsvetenskaplig textanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Denscombe M, (2002). *Ground Rules for Good Research: a 10 point guide for social researches*. Buckingham: Philadelphia: Open University Press.
- Fälldin K, (2001). *God man eller förvaltare – en praktisk handbok*. Stockholm: Natur och Kultur/LT.
- Goffman E, (1994). *Jaget och maskerna: en studie i vardagslivets dramatik*. Stockholm: Rabén Prisma.
- Gregow T, (2004). *Sveriges Rikes Lag*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Hartman J, (27/1-06). *Studentföreläsning i Vetenskaplig metod*. Högskolan Kristianstad.
- Holm U, (2002). *Det räcker inte att vara snäll. Förhållningssätt, empati och psykologiska strategier hos läkare och andra professionella hjälpare*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Kvale S, (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lantz A, (1993). *Intervjumethodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindell L, (26/1-2006). *Studentföreläsning i Kvalitativ metod*. Högskolan Kristianstad.
- Nilsson B, (1996). *Socialpsykologi: utveckling och perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Penton H & Skog B-M (1995). *Godmanskap och förvaltarskap: för personer som omfattas av Lagen om särskilt stöd och service för vissa funktionshindrade (LSS)*. Stockholm: Conator.
- Ryen A, (2004). *Kvalitativ Intervju. Från vetenskapsteori till fältstudie*. Malmö: Liber ekonomi.
- Sehlin E, (2003). *Förmyndare, god man och förvaltare: en information jämte föräldrabalken 9-16 kap m.m: gällande lydelsen den 1 januari 2003*. Stockholm: Kommentus.
- Skau G M, (1993). *Mellan makt och hjälp: förhållandet mellan klient och hjälpare i ett samhällsvetenskapligt perspektiv*. Stockholm: Liber Utbildning.
- Tideman M, (2000). *Perspektiv på funktionshinder och handikapp*. Lund: Studentlitteratur.
- Tornstam L, (2001). *Åldrandets socialpsykologi*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.

Internetadress

<http://search.epnet.com/login.aspx?direct=true&db=afh&an=19758319> (läst den 13/4-2006).

Förord

Att färdigställa denna c– uppsats har varit väldigt lärorik, rolig, spännande och stundtals väldigt mödosam tid, för att jag till slut kunde nå mitt slutliga mål.

Ett varmt tack till min handledare Agneta Folkesson som har kommit med råd, funderingar och tankar kring min uppsats.

Till Er som samtyckte till att bli intervjuade, samt till överförmyndaren, vill jag rikta ett stort tack, för att Ni tog emot mig och lät mig genomföra min studie. Utan Er hade det inte blivit någon undersökning. Intervjuerna har bidragit med att jag har fått nya kunskaper som jag ser som extra värdefullt, det har gjort att jag fått en större förståelse för hur den gode mannen arbetar.

Min utgångspunkt var ju att få en förståelse för den gode mannens arbete, hur det fungerar, och jag anser att jag har fått det besvarat.

Tack till Er alla!

2006-05-22

Lotta Carlsson

Fråga 1: Vad ingår i uppdraget som god man?

- Behövs det någon särskild utbildning?
- Hur upplever du uppdragets olika delar (förvalta egendom, sörja för person och bevaka rätt).
- Hur fick du kännedom om din huvudman?

Fråga 2: Vilka lagar styr uppdraget som god man?

- Kan man ha ett uppdrag både som god man och förvaltare åt sin huvudman?
- Kostar det att ha god man?
- Hur sker redovisningen från god man till överförmyndaren?

Fråga 3: Varför blir man god man?

- Hur fungerar rekryteringen av gode män?
- Vad upplever du som positivt med uppdraget?
- Vad upplever du som negativt med uppdraget?

Följebrev

(Bilaga 2)

Högskolan Kristianstad
Institutionen för hälsovetenskap
Sociala omsorgsprogrammet
Vårterminen 2006

Bakgrundinformation om intervjuguiden:

Jag är inne på min sjätte termin i min utbildning, Sociala Omsorgsprogrammet, med inriktning äldre och handikappade. Där ingår det att skriva en C- uppsats. Jag har valt att skriva om hur det är att arbeta som en god man och vänder mig därför direkt till Er som arbetar som gode män.

Frågorna i min intervjuguide handlar om själva arbetet som god man utför.

Syftet är att utifrån er yrkesroll som gode män, få en inblick i hur Ni arbetar, samt se vilken betydelse detta har i Ert uppdrag.

Att besvara mina intervjufrågor är frivilligt och ska besvaras utan några personuppgifter för att man inte ska kunna identifiera deltagarna.

Det insamlade materialet kommer att förvaras oåtkomligt för andra personer (bara jag som arbetar med studien kommer att ha tillgång till materialet) och kommer endast att användas i studiens syfte.

Om så önskas får Ni gärna ta del av min färdiga uppsats, som också kommer att vara tillgänglig på Högskolans hemsida.

Tack för Er medverkan!

Med vänliga hälsningar

Lotta Carlsson

XXXXXXXXXXXX X

Xxx xx XXXXXXXXXXXX

xxxx-xxxxx

Samtyckesbrev

(Bilaga 3)

Titel: "Arbeta som god man"

Härmed har jag tagit del av den information som finns angående studien: "Arbeta som god man."

Det är frivilligt att delta och jag kan avbryta när som helst utan att ange någon orsak eller med några konsekvenser för min behandling.

Du får härmed mitt samtycke att medverka i din studie.

Ort och datum

Underskrift

Namnförtydligande

Jag gjorde redan i inledningsskedet upp en planering, dag för dag. Planerade in allt från första kontakten med överförmyndaren till att färdigställa min c-uppsats. Försökte fördela mina uppgifter så det blev lite varierande, sökte kunskap vissa dagar och vissa dagar satt jag och skrev. Därmed satte jag upp regler för vad jag skulle göra vid olika tillfällen, det gällde att ha självdisciplin, vilket vissa dagar visade sig vara mindre lyckat. Men bara genom att lägga ifrån sig arbetet, ibland räckte det med några timmar eller i ett par dagar, så fann jag en ny gnista och orkade skriva igen.

Ett problem som jag har stött på under tiden jag har skrivit uppsatsen var att min dator låste sig, precis när jag höll på med min sammanfattning av intervjuerna. Då trodde jag att det var kört. Men det löste sig själv efter det att datorn hade uppdaterat sitt viruskydd själv.

Nu när min C- uppsats är helt färdig kan jag bara konstatera att det har varit en rolig och lärorik studie som jag har genomfört. Min färdigställda uppsats har jag haft ett eget ansvar för, från början till slutet.